

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.н. Ваня Куздова Банабакова

в област на висшето образование 3. „Социални, стопански и правни
науки“,

професионално направление 3.7. „Администрация и управление“,
научна специалност „Организация и управление извън сферата на
материалното производство”,

Национален военен университет „Васил Левски“,
гр. Велико Търново

на дисертационен труд с автор

Радка Иванова Василева

**НА ТЕМА: „ Възможности за редуциране плащанията на седанта по
имуществено застраховане в контекста на неговата
презастрахователна програма“**

представен за придобиване на образователно-научна степен
„Доктор“

по професионално направление 3.8. Икономика,
научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка
(застраховане и социално дело)”

Основание за написване на становището: Заповед на Ректора на СА „Д. А.
Ценов“ - Свищов № 626/27.06.2024 г. за назначаване на научно жури и Протокол №
1 от 01.07.2024 г. от първото заседание на научното жури

2024 г.

1. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд на тема „Възможности за редуциране плащанията на седанта по имуществено застраховане в контекста на неговата презастрахователна програма“ е насочен към изследване на значима и актуална тематика, свързана с имущественото застраховане.

Дисертационният труд е разработен в общ обем от 229 страници, от които 194 страници основен текст (включително заключението), и включва увод, три глави, заключение, списък с използвана литература и 22 приложения. В дисертационния труд са представени 34 таблици и 13 фигури. Използвани са 74 източника на български, руски и английски езици.

Представеният дисертационен труд отговаря на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на закона за развитие на академичния състав в Република България.

2. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд изследва актуална в национален и международен мащаб тематика, свързана с необходимостта от научни изследвания, насочени към търсене на нови възможности за решаване на реалните и потенциални проблеми при имущественото застраховане.

В увода е обоснована актуалността на темата и са дефинирани точно и ясно обекта и предмета на изследването, неговата цел и четири научноизследователски задачи.

Авторът на дисертационния труд е извел **изследователската теза**, че чрез коректно дефинирано самозадържане, в контекста на изградената презастрахователна програма, съществува сериозен потенциал за редуциране на плащанията и оптимизиране на резултатите на застрахователното дружество, работещо в сферата на имущественото застраховане.

Във увода на дисертационния труд е дефиниран и обхвата на изследването, който е насочен към идентифициране на проблемите, свързани с редуциране на изплащаните обезщетения от застрахователите и очертаване на възможностите за оптимизиране на тези плащания по имуществено застраховане в рамките на дефинираното самозадържане, което представлява важен елемент от презастрахователната програма.

При разработване на дисертационния труд и за постигане на целта, решаване на научноизследователските задачи и доказване на изследователската теза са използвани научно-изследователски подходи и методи като: анализ и синтез, исторически, сравнителен и критичен анализ, методи за събиране на вторична и първична информация – методи на допитването (анкета и интервю) и метод на наблюдението, статистически методи за обработка и анализ на информацията и други. Направените

анализи се основават на официална статистическа информация, получена от публикации на Комисията за финансов надзор и от вътрешнофирмена информация, коригирана с приблизителни стойности. Теоретична и методологична основа на дисертационното изследване са трудовете на водещите български и чуждестранни учени в областта на застраховането, управлението и икономическия и статистически анализ.

Актуалността на темата на дисертационния труд и самата разработка се определя от редица предпоставки и установени практики като: наличието на рискове в имущественото застраховане налага застрахователните дружества да търсят начини за неутрализиране на неблагоприятните ефекти от тяхното настъпване, защото това води до проблеми с изпълнението на своите задължения към застрахованите лица; установена практика в тази насока е споделяне на риска с презастрахователите, чрез сключване на различни видове презастрахователни договори; при тази практика, обаче възникват различни проблеми, които се решават по-ефективно не чрез отделен презастрахователен договор, а чрез прилагането на по-цялостен подход, който включва разработване на цялостна презастрахователна програма; по отношение на редуцирането на изплатените обезщетения и поемането на част от тях от презастрахователите, основен елемент в презастрахователната програма се явява правилното дефиниране на „самозадържането на седанта“, благодарение на който е възможна количествената оценка на важните потенциални загуби, които са основата за определяне на максималната сума от обезщетения, които застрахователя може да плати без да изпита сериозни затруднения и други.

В първа глава на дисертационния труд авторът прави сравнителен и критичен анализ на теоретичните постановки, свързани със същността, характеристиките и видовете имуществени застраховки. Изследвал е особеностите при ликвидацията на щетите и определянето на обезщетенията по имущественото застраховане. Авторът е анализирал състоянието и тенденциите в развитието на застрахователния пазар в България през периода от 2018 до 2022 г. в контекста на презастрахователните отношения. Насочил е изследването към използването на „коефициента на вариация“ като възможност за анализ на пазара на имуществени застраховки и необходимостта от допълнителна презастрахователна защита при тях. В тази насока авторът е направил задълбочен анализ и е извел съответните изводи – страници 70 - 71.

Във втора глава авторът на дисертационния труд е направил исторически, сравнителен и критичен анализ на теоретичните постановки с приложен характер, свързани с презастраховането като начин за изравняването на риска извън застрахователната съвкупност. Разработил е и е доказал необходимостта от разработването на презастрахователна програма на застрахователното дружество като е дефинирал нейните

същност, цели и предимства и е представил алгоритъм за нейното разработване и организация. В края на втора глава авторът е извел задълбочени изводи – страници 126 - 129.

Трета глава е с научноприложен характер и е насочена към извеждане на основните насоки за минимизиране на неблагоприятните отклонения на плащанията в застрахователната съвкупност по имуществено застраховане в рамките на разработена презастрахователна програма. С цел открояване на тези насоки е анализирано самозадържането на застрахователя като елемент на презастрахователната програма на седанта и влияещите върху него фактори. Изведени са реалните и потенциални възможности за определянето на самозадържането при различните форми на презастраховане и са открити други възможности за редуциране на плащанията на застрахователя в рамките на неговото самозадържане. В края на трета глава са формулирани изводи и са дадени препоръки за усъвършенстване и развитие – страници 196 - 198.

В заключението на дисертационния труд са обобщени постигнатите научни и научноприложни резултати от направеното изследване.

Съдържанието на дисертационния труд напълно отговаря на неговата тема. Поставените цел и научноизследователски задачи са цялостно постигнати. Първа глава решава първа и втора научноизследователски задачи, чрез втора глава е решена трета научноизследователска задача, а трета глава решава четвърта задача.

Изследователската теза е доказана на основата на проведени емпирични проучвания и статистически анализи.

Дисертационният труд е разработен последователно и логично в методично и структурно отношение. Авторът владее и използва много добре терминологията по разглежданата проблематика, провел е емпирични проучвания и е използвал статистически методи за обработка на информацията и анализ. В стилово отношение дисертационния труд е представен много добре. Авторът е дал иновативни научно обосновани предложения с приложен характер за усъвършенстване на застрахователната дейност в сферата на имуществените застраховки и намаляване на риска в тази насока.

Дисертационният труд съдържа значими научни и научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката. Дисертационният труд показва, че неговият автор притежава задълбочени теоретични знания по научната специалност и способности за самостоятелни научни изследвания. Считаю, че представеният дисертационен труд напълно отговаря на изискването на чл. 27, ал. 1 от Правилника за прилагане на закона за развитие на академичния състав в Република България.

Обемът на дисертационния труд е оптимален, от гледна точка на цялостност и завършеност на научното изследване и от гледна точка на изискванията за дисертационен труд за придобиване на ОНС Доктор.

Разработеният дисертационен труд е лично дело на автора. Не е констатирано плагиатство в дисертационния труд и автореферата и нямам съмнения за такова.

Авторефератът е разработен в обем от 42 страници. Той отразява коректно съдържанието на дисертационния труд на тема „Възможности за редуциране плащанията на седанта по имуществено застраховане в контекста на неговата презастрахователна програма“, и включва задължителните научни и научноприложни приноси и списък с научните публикации по темата.

3. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд съдържа **научни и научноприложни приноси**. Приемам формулираните от автора на дисертационния труд научни и научноприложни приноси.

Като най-значим се открояват следните **научни приноси**:

- Доразвити и дообогатени са научните знания за същността на презастраховането, класификация, методи и форми, на основата на направен исторически, сравнителен и критичен анализ, и е аргументирана ролята на презастраховането като инструмент за намаляване размера и колебанията в изплатените обезщетения по имуществено застраховане и за осигуряване на хомогенност на застрахователните суми.
- Дефинирана е същността на самозадържането на седанта като елемент на разработена презастрахователна програма, и е доказано неговото значение за изготвяне на количествена оценка на основните потенциални загуби, на базата на която застрахователното дружество може да прецени, колко от тях да покрие без това да се отрази негативно на финансовите му резултати.

Като най-значими се открояват следните **научно-приложни приноси**:

- Аргументирана и доказана е необходимостта и съответно е предложена методика като допълнителна възможност за въвеждане и анализ на потенциална „необходимост от презастрахователна защита“, на основата на изчисляването на коефициентите на вариация на изплатените обезщетения, квотата на щетите и вероятността за настъпване на застрахователен случай за всяка една отделна имуществена застраховка като са използвани и анализирани данните от Комисията за финансов надзор, свързани със състоянието на пазара по имуществено застраховане в България.

- Предложени са различни подходи за калкулиране на самозадържането, на основата на приложението на подходящ математико-статистически инструментариум, които ще дадат възможност на седанта да намали колебанията в резултатите в образуваната застрахователна съвкупност, и респективно да редуцира размера на изплатените обезщетения.

Така формулираните приноси приемам като значими за науката и практиката.

По темата на дисертационния труд авторът е представил 5 научни публикации, от които 4 научни статии и 1 научен доклад. От представените публикации 4 са самостоятелни, а 1 е в съавторство, като 4 са на български език и 1 е на английски език – публикацията е в научно издание в чужбина. От представените публикации докторантът формира 41,6 точки при минимален брой изискуеми 30 точки.

Докторантът е участвал в международна научно-практическа конференция на тема „Устойчивото развитие и социално-икономическа кохезия през XXI век – тенденции и предизвикателства“, проведена в СА „Д. А. Ценов“, гр. Свищов през 2021 г.

С представените научни публикации Радка Иванова Василева отговаря на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС Доктор в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, съгласно чл. 2б, ал. 2 и ал. 3 на Закона за развитие на академичния състав в Р България.

4. Въпроси по дисертационния труд, критични бележки и препоръки

Въпрос: Какви са нагласите на застрахователните дружества за прилагане на предложената от автора на дисертационния труд методика за прилагане на самозадържането на застрахователното дружество като важен елемент от неговата презастрахователната програма по имуществено застраховане и респективно осъзнават ли ползите от нея?

Дисертационният труд на тема „Възможности за редуциране плащанията на седанта по имуществено застраховане в контекста на неговата презастрахователна програма“, представлява напълно завършен научен труд и съдържа задълбочени изследвания на поставените научни и научноприложни проблеми.

Нямам критични бележки.

Като препоръка и пожелание към автора на дисертационния труд Радка Иванова Василева е продължаване на научноизследователската си работа и публикуване и в научни издания в чужбина с цел да представи научните и научноприложните резултати от своите изследвания пред по-широка аудитория.

5. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Дисертационният труд и авторефератът към него на Радка Иванова Василева отговарят напълно на изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Р България, Правилника за неговото прилагане, минималните национални изисквания за придобиване на ОНС Доктор по професионално направление 3.8. Икономика и изискванията на СА „Д. А. Ценов“, гр. Свищов.

Давам положителна оценка на дисертационния труд на Радка Иванова Василева на тема „Възможности за редуциране плащанията на седанта по имуществено застраховане в контекста на неговата презастрахователна програма“, и предлагам на уважаемите членове на научното жури, на Радка Иванова Василева да бъде присъдена образователна и научна степен „Доктор“ в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика и научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (застраховане и социално дело)“.

Изготвил становището:

(проф. д.н. Ваня Банабакова)

16. 07. 2024 г.

Гр. Велико Търново